

§ 89 Kyrkohandbok för Svenska kyrkan del I, forts.*Block J: Återremiss av kyrkohandboksförslaget*

TORVALD JOHANSSON:

Ordförande! Jag kommer att framställa ett särskilt yrkande som finns utdelat på papper, där det står Block I men som ska vara Block J, och som finns i det digitala verktyget. I den situation vi befinner oss och med det ansvar vi har för våra församlingar och vårt gudstjänstliv ser vi det angeläget att beslutet om handboken tas med så brett stöd i kyrkomötet som möjligt. Detta gäller också musiken. Samtidigt ser vi ett behov av att arbeta vidare med både den gregorianska musikens utformning, dvs. gudstjänstmusik A, och en breddning av de musikaliska genrerna i gudstjänstmusiken. Därför är det en stor glädje för mig att kunna meddela att vi har fått ett brett stöd för ett uppdrag till kyrkostyrelsen enligt följande särskilda yrkande:

Kyrkomötet beslutar att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att arbeta vidare med kompletterande musik till kyrkohandboken. Uppdraget omfattar gudstjänstmusik A, den gudstjänstmusik som har en särställning då den bär stora delar av vårt liturgiska musikaliska arv och som brukas brett bland församlingarna. Vidare omfattar uppdraget komplettering av musiken till de liturgiska texterna i gudstjänstmusik A–C med musik från exempelvis samisk tradition, jazzton, nordisk folkton och våra systerkyrkor utanför Europa. Arbetet ska ske genom att en kommitté av sakkunniga musiker och teologer tillsätts med uppdraget att självständigt efter en öppen inbjudan välja ut och bearbeta musiken. Mot bakgrund av detta avstår POSK:s ledamöter att yrka bifall för reservation 3, som innebär att endast texten skulle fastställas, och vi ställer oss nu bakom att vi fastställer såväl texten som musiken i det föreliggande förslaget.

JESPER ENEROTH:

Ordförande! Jag vill yrka bifall till det av Torvald Johansson framställda yrkandet och också ta chansen att å min grups vägnar tacka för de vad jag tycker goda, konstruktiva och välmenande diskussioner och det arbete som ligger till grund för det yrkande som nu ligger på bordet.

SVEN-E KRAGH:

Ordförande! Vi vill också med glädje stämma in i den här och understryka att den diskussion som har förts idag har förts på ett mycket konstruktivt sätt och innebär att det har varit möjligt att ena människor som inte har varit eniga innan. Vi är tacksamma för att ha nått dit. Jag vill meddela att centergruppen står bakom det här särskilda yrkandet av Torvald Johansson.

MATS HAGELIN:

Ordförande! Jag vill också från nomineringsgruppen Borgerligt alternativ tacka för en konstruktiv debatt här idag och också ställa oss bakom detta särskilda yrkande av Torvald Johansson.

BISKOP PER ECKERDAL:

Ordförande! Jag talar för kyrkostyrelsen och vill på kyrkostyrelsens vägnar yrka bifall till utskottets förslag enligt beslutspunkterna 3 och 4. Jag vill också för egen del yrka bifall till det särskilda yrkandet av Torvald Johansson. När det gäller beslutspunkterna 3 och 4, som handlar om återremittering av kyrkohandbokens

texter respektive musik, så vill jag säga att om kyrkohandboksförslaget inte skulle återtogs utan återremitteras så uppstår en ohållbar situation. 1986 års kyrkohandbok speglar sin tid och den är svunnen. 2017 års förslag är avpassad till dagens förutsättningar och behov. Det är ett mycket stort antal församlingar som idag använder 2016 års förslag och gör det med stor glädje. Vid biskopsmötets avstämningar som har skett kontinuerligt har vi kunnat konstatera att det runt om i våra stift finns en förväntan att förslaget nu ska bli vår fastställda kyrkohandbok utan ytterligare dröjsmål. Om församlingarna skulle hänvisas tillbaka till 86 års kyrkohandbok finns det en uppenbar stor risk att detta skulle leda till anarki med små möjligheter att hålla samman gudstjänstlivet i vår kyrka. Det här skulle vara mycket allvarligt, inte minst mot bakgrund av att Svenska kyrkans tro, bekännelse och lära, enligt kyrkoordningens 1 kap. 1 §, grundläggande uttrycks i just gudstjänst och liv. Förslaget att endast anta text och återkomma med bearbetat förslag till liturgisk musik, som nu väl förefaller segla iväg i fjärran, skulle ha inneburit att kyrkohandboken hade tills vidare blivit ett provisorium. Läronämnden har, och det vill jag påminna om, framhållit att en kyrkohandbok ska stödja ett levande gudstjänstliv vilket kräver att text och musik är integrerade, men har samtidigt konstaterat att det inte råder någon motsättning mellan att en ny kyrkohandbok med både text och musik antas och att den kyrkomusikaliska utvecklingen fortsätter. Det kan man väl utan någon större svårighet tolka som ett stöd till det särskilda yrkandet.

Bifall alltså till utskottets förslag enligt beslutspunkterna 3 och 4 och för egen del bifall till det särskilda yrkandet.

BERTH LÖNDAHL:

Ordförande! Jag yrkar bifall till min motion 2017:20 och 2017:17. När vi nu är i slutet av en väldigt lång debatt så kan jag tänka mig att somliga av oss, inte minst jag själv, kan ha väckt väldig irritation och man kan tänka, kan han inte hålla tyst någon gång. Jag kan förstå den synpunkten samtidigt som jag också inser att en dags debatt för något som kyrkan ska leva med i 30 år kanske måste vi kosta på oss det. Som jag sa som avslutning i mitt förra anförande så handlar det om Lex orandi och Lex credendi. Hur kyrkan ber handlar också om hur kyrkan tror. Det vi gör med den nya kyrkohandboken är alltså att vi uttrycker kyrkans grundläggande tro i en handbok. Därför är språket och teologin helt avgörande på det sättet att otydlighet i språket leder till otydlighet i teologin. Otydlighet i teologin kan speglas i en otydlighet i språket. Kanske är det något av det som har hänt och som vi, som är kritiker till kyrkohandboksförslaget, också anar det är att här har hänt något av otydlighet i språk och teologi och de ömsesidigt bekräftar varandra att det är något som skaver i handboken. En fundering som jag hade och som dök upp väldigt sent för mig i den processen som var vid första mötet i Gudstjänstutskottet i september, det var att jag plötsligt insåg att handboken 86, som för mig var väldigt avgörande och väckte en entusiasm från allra första början, här såg jag och uppfattade direkt att här finns en levande handbok med en underbar högmässa som vi kan fira. Men i det förslaget så gavs också olika linjer, där fanns högmässa med sin struktur och sina alternativ, där fanns söndagsmässan, där fanns familjegudstjänster, där fanns familjemässan. Det var liksom olika linjer i den handboken. Den nya handboken har detta att alla linjerna sätts ihop till ett och samma. Därmed kommer ett högstämt och välformulerat inledningsord att stå bredvid ett inledningsord som passar för familjegudstjänsten och så kan man liksom mixa ihop det som passar i olika sammanhang. Inledningsord som jag skulle bejaka i familjegudstjänsten känns djupt främmande om det är så att

det också kan användas i högmässan. Kan det ha varit så att ett av de misstag man gjorde var att man försökte göra alltihop till en högmässa/mässa/huvudgudstjänst där man bedömde de olika alternativen som är mångfaldiga ungefär som likvärdiga. Det är en orsak till att jag menar att det här förslaget ska återremitteras till kyrkostyrelsen för att man språkligt och teologiskt ska bearbeta och kanske då också just se det här att vi kanske skulle ha behållit fyra olika linjer för att de olika sidorna i detta hade kunnat bli tydliga.

ERIK SJÖSTRAND:

Ordförande! Jag talar som motionär och reservant i kyrkostyrelsens skrivelse. Arbetet med förslaget till ny kyrkohandbok har väckt ett stort engagemang men som vi också vet en stark kritik. När arbetet med att revidera kyrkohandboken inleddes var det i medvetenhet om att det är ett krävande arbete, där förankring och legitimitet och förtroende för arbetet är nödvändigt för att uppnå ett slutresultat där kyrkohandboken blir ett relevant och inspirerande redskap för de som arbetar med gudstjänsten och ger förutsättningar för gudstjänstglädje i församlingarna samt en starkt trohet mot handboken, som också har betonats i processen. Vi kan så här i slutfasen av processen konstatera att den under lång tid har varit ifrågasatt och att stark kritik har framkommit. Från POSK i kyrkostyrelsen anmäldes 2013 vår första reservation där vi menade att tidplanen var alltför snäv, att kvaliteten måste prioriteras och att slutförslagsgruppen som då utsågs borde förstärkas med ytterligare musikalisk kompetens. Jag återkom 2015 med påpekanden om att det är nödvändigt med sakkunniga experter inom såväl språk, musik, liturgik och teologi, att de kan stå upp för och ställa sig bakom förslaget samt att vi ser ett positivt samband och inte en motsättning mellan expertkunskap och användbarhet i församlingslivet. Vår reservation i kyrkostyrelsens skrivelse till årets kyrkomöte och den uppföljande motion 2017:85 är skrivna mot bakgrunden av att vi fortfarande menar att kyrkostyrelsen inte har lyckats hitta arbetsformer som möjliggjort en tillfredsställande bearbetning av förslagets musikdelar och att den kritik som framförts beträffande musiken inte är beaktad i tillräcklig omfattning. Vi ville hitta en väg framåt som gjorde det möjligt med en fortsatt bearbetning av musiken. Jag är därför väldigt glad för att det i kyrkomötet nu finns en bred enighet om att hitta en sådan väg framåt i enlighet med det särskilda yrkande som Torvald Johansson har presenterat. Ett stort tack till alla som har bidragit till det.

Bifall till det särskilda yrkandet.

NILS GÅRDER:

Ordförande! Jag yrkar också bifall till Torvald Johanssons särskilda yrkande. När jag reste hit och ännu i början av veckan var jag tyvärr av den uppfattningen att jag skulle vara tvungen att rösta emot det förslag som lades fram. Som sagts, har vi i POSK-gruppen varit mycket kritiska till det sätt på vilket kyrkohandboksarbetet har bedrivits. Efter revisionsgruppens arbete kom vi dock till slutsatsen att texterna skulle kunna antas men att det återstod fortfarande mycket arbete med musiken för att det skulle kunna bli ett slutligt gott resultat. Därför blev jag också väldigt glad nu när det finns en bred anslutning till uppfattningen att det finns ett behov av kompletterande arbete med musiken. Jag är också glad för att detta kan bedrivas med det förslag som nu lagts fram som bas, för jag tror att det finns ännu större förutsättningar till ett gott kompletteringsarbete om arbetet bedrivs i en bred grundläggande enighet.

Min oro har haft sin grundläggande bas i det förhållandet att deltagandet i söndagsgudstjänsten har minskat så. Under den 20-årsperiod som detta arbete bedrivits, eller om vi sträcker det ytterligare något, tror jag att man kan konstatera att deltagandet har närmast halverats i söndagsgudstjänsten. Detta i förening med att många, som har visat intresse för kyrkohandboksarbetet, inte har kunnat komma till tals och att det har uppstått en misstro mellan handboksarbetet och många externa intressenter har jag sett som särskilt oroväckande därför att det är så viktigt att vi försöker skapa intresse för gudstjänsten också hos de som normalt inte deltar. Därför hoppas jag att det som vi nu bestämmer ska kunna vara en startpunkt för en bättre dialog och ett fortsatt engagemang och ökat engagemang för gudstjänstlivet.

Jag yrkar därför inte längre bifall till den motion vi skrivit och till den reservation som framställts utan till det särskilda yrkandet.

LEIF NORDLANDER:

Ordförande! Också i lydnad för vad Ordförande tidigare sa, så yrkar jag bifall under Block J för motion 2017:4 punkt 1 och motion 2017:6 punkt 1 och motion 2017:61 punkt 1. I övrigt, ingen kyrkohandbok i världen kommer att innebära förnyelse. Det handlar bara om hjärtats förnyelse. När jag kom till en medveten tro en gång så var det i en församling, ganska traditionell, Överluleå församling i Norrbotten, Luleå stift. Vi hade 1942 års ordning. Det blev nattvardsväckelse i vår församling. Min konfirmationspräst Arne Lindström ledde församlingen med fast hand men vi hade en gudstjänstglädje som började här inne. Och det är det, det handlar om. Ordningen, texterna, ja de är av underordnad betydelse tänker jag. Jag förstår att det här kommer att gå igenom, och jag kommer att vara solidarisk, jag kommer absolut att arbeta med den handbok som vi får, men jag kommer att söka alternativen som vi kommer att kunna bejaka i mitt pastorat. Jag tänker på musiken och gläder mig åt det här särskilda yrkandet från Torvald Johansson och för egen del och för flera i min egen grupp, fast vi inte har haft gruppmöte om det eller fått tillfälle att prata om det, så yrkar jag också bifall till det särskilda yrkandet om fortsatt bearbetning av musiken. Jag tycker att det var särskilt fint att det finns med om gudstjänstmusiken A–C. Jag vill också säga ett tack till biskop Mikael Mogren som så föredömligt uttryckte sin omsorg om de kyrkomusiker som känner sig överkörda, förringade, föraktade och i många fall, tyvärr också på Facebook, smutskastade för sina överväganden när det gäller gudstjänsten. Det är inte värdigt vår svenska kyrka. Nu är vi där vi är och nu möter vi morgondagen tillsammans med Kristus i hjärtat och vet att det är där den verkliga förnyelsen sker.

BERTIL MURRAY:

Ordförande! Jag instämmer i de yrkanden som Leif Nordlander framförde alldeles nyss. 491 är en aktuell siffra i år och just nu. 491 påminner oss om den här filmen som kanske några av oss såg eller hörde talas om när vi var unga. Hur många gånger ska man förlåta? 491 är också antalet år som har gått sedan Luthers Deutsche Messe kom år 1526. Jag skulle tro att för honom så handlar det om lika mycket svett och möda, entusiasm och vanda i blandning som det kanske har gjort för oss i processen och att ta fram en ny handbok. Den nya handboken skulle kunna räddas i en bredare grupp om den fick ett företal med samma generositet som det som Luther skriver efter sitt omfattande arbete. Jag läser bara ett par rader av vad Luther skriver 1526: ”Vi vill inte styra någon genom lag och tvång. Jag önskar inte att de som redan har en god ordning eller som genom Guds nåd kan förmå att göra en bättre ska överge

den och ansluta till oss, alltså till denna ordning”. Och så slutar han, ”för vi tyskar är ett vilt, oborstat, stormigt folk med vilka man inte i onödan ska experimentera med nyheter om det inte finns några trängande skäl”. Kanske finns det några sådana även i våra församlingar här. Jag skulle vilja vädja till alla användare av Artos missale, fortsatt använda Hippolytos eller andra gamla goda böner. Låt inte modet falla. Jag skulle vilja vädja till er biskopar och andra som har tillsynsuppdraget, möt oss alla som följer råden i Luthers företal med generositet. Förlåt våra överträdelser som alldeles säkert kommer att komma 491 gånger eller ännu fler.

ARON EMILSSON:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till motion 2017:78 punkt 1 och motion 2017:61 punkt 1. Vår tid är nu. Jag är glad att tillhöra en av Sveriges snabbast växande folkrörelser att konservatismen snart är den nya hårdrocken. Det är häftigt. Jag har framtidstro. Är inte nedslagen. Jag tror att vår kyrka, Svenska kyrkan, behöver vara ett av få sammanhang/rum i den offentliga miljön som väntas finnas där som en trygg fyrbåk i sin tro och sin tradition, i sitt språk och i sin ton. En fyrbåk såväl hos den vars liv som kan liknas vid en stilla skogssjö eller hos den som lever ett liv likt ett stormande hav, van kyrkobesökare eller inte. Tradition och frimodighet i tron skapar ett rum där generationer knyts ihop. Flera har under debatten återkommit till att vi ska se det här som ett avstamp in i enheten i mångfalden. Jag skulle vilja påstå att det snarare tyvärr är ett avstamp in i en pluralitet i enfalden. Frågan är om vi vill vara en kyrka, värna den särställning som Svenska kyrkan har som trossamfund bland svenska trossamfund från norr till söder, från öst till väst, med igenkänning som grund. Jag har varit och gästade både de församlingar och verkat i de församlingar som både har prövat nya handboksförslaget som försöksförsamling och därefter just församlingsherdar och andra anförde att man förkastat eller lämnat det som man inte kunde känna igen sig i och i de som har använt den gamla ordningen. Andra har återkommit till att vi ska känna tillit. Jag tror att vi alla här har stor tillit till att vi har klokskap i hur vi förvaltar och förkunnar Guds ord men det är ju inte tillit till de enskilda prästerna vi behöver känna utan tillit till en gemensam grund att stå på. Tvärtom är jag oroad över att vi har så pass många som klarar av att kryssa och i ett kreativt tänkande parera från centrala, teologiska, liturgiska begrepp som har varit kännetecknande i den ändå mer konsensusinriktade kyrkohandboken som idag präglar Svenska kyrkan än den debatt som föregått den här kyrkohandboken. Så har det onekligen ändå varit. Det vore synd att gå mot en mer politiskt värdeladdad orienterad ordning av trendbegrepp än att vänta och nå större enighet och förankring ute i församlingarna. Det är inte bråttom att anta ett nytt handboksförslag.

GUNILLA BENGTSSON:

Ordförande! Jag företräder utskottet i beslutspunkt 4 och då vill jag börja med mina yrkanden. Jag yrkar avslag på motionerna 2017:17, 2017:20 och motion 2017:78 punkt 1. Med de ändringar som Gudstjänstutskottet föreslagit yrkar jag bifall till förslaget till ny kyrkohandbok för Svenska kyrkan att användas i gudstjänster fr.o.m. pingstdagen 2018. Nu kom jag så sent i talarlistan och det är många saker som sagts redan och nu kommer jag att upprepa en del av dem, men jag tänker att goda saker tål att upprepas många gånger.

Beslutet om en revidering av kyrkohandboken för Svenska kyrkan fyller 20 år i år. Revisionen har utförts på uppdrag av och beslut av kyrkomötet och kyrkostyrelsen. Den nya handboken skulle vara anpassad till Bibel 2000 och den skulle sträva efter

ett inkluderande språk där det särskilt framhållits vikten av att ensidigt maskulint uttryckssätt bör undvikas för att tala om och tala till Gud utifrån det att Gud är bortom kön. Han skulle vara igenkännande från söndag till söndag både i den lokala församlingen och geografiskt över hela landet. Barnperspektivet skulle tydliggöras. I arbetet med handboken har det handlat om att finna balans mellan traditionella uttryck och ett nutida språk. Någon kyrkohandbok som till fullo svarar upp mot hela Svenska kyrkans behov har aldrig funnits. Behoven ser olika ut och är ibland präglade av lokala prioriteringar. I förslaget möjliggörs fortsatt användning av traditionella texter. Samtidigt finns det tillgång till nya med ett modernare språkbruk. I Gudstjänstutskottets behandling av skrivelsen har ytterligare bearbetning skett och förslag på förbättringar presenterats. Utskottet anser att förslaget till handbok för Svenska kyrkan med de ändringar som utskottet föreslår är klart att använda i församlingars gudstjänster.

MANILLA BERGSTRÖM:

Ordförande! Jag har anmält mig som övrig talare och jag gör mig också till talare för en del som inte finns här idag t.ex. konfirmander och dopfamiljer och sorgehus. De hade nog tyckt att det var oklokt att återremittera handboksförslaget, för det vi har det fungerar så pass bra, att det är för bra att återremittera. Jag är också en person som tror på möjligheter och jag ser möjligheter om vi antar det här, särskilt med det här särskilda yrkandet som Torvald Johansson läste upp här i början.

JULIA KRONLID:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 4 jämte motion 2017:78 punkt 1, som stödjer återremiss av förslaget. Jag är övertygad om att vi hade kunnat nå mer konsensus. Med ganska små enkla medel hade vi kunnat mötas. Jag inbillar mig att vi ändå delar samma tro, vår centrala tro på Jesus Kristus hans enfödde Son. T.ex. den debatt som vi haft idag där nu församlingen som faktiskt inte har möjlighet att välja, prästerna har möjlighet att välja, kyrkoherden, biskopen, vilka böner. Men när bönen framställs att vi ska tillbe Gud som vår mor, vad har då församlingen för val. Det hade kunnat formuleras på ett sätt som inte upplevdes som en lika stor förändring som vi alla hade kunnat skriva under på. Vi hade kunnat framställa Gud som bär ett modershjärta eller liknande och ändå uppnå samma syfte. Jag vill åter igen citera lite utdrag från den här artikeln från 49 präster som var i Kyrkans tidning, de skriver: "Det är därför särskilt oroväckande att handboksförslaget innehåller många alternativ som tydligt bryter med det allmänkyrkliga arvet ifråga om de liturgiska texterna. Istället kan många moment i gudstjänsten fyllas med nyskrivna texter med ett ofta tämligen banalt innehåll som inte ansluter till varken bibeltexter eller utvecklade delar av kyrkans troslära. Vi hyser därför stora farhågor om att det föreliggande handboksförslaget kommer att accelerera minskningen av kunskap om kristen tro i vårt land." De skriver vidare på ett annat ställe: "Svenska kyrkan har tidigare visat sig kapabel att vara en brokyrka, en gemenskap som världens kristna känt igen sig i. Vi menar att vi särskilt i vår tid har alla skäl att fortsätta se det som en viktig del av vårt uppdrag." Och här finns det en oro över att den goda ambition som fanns över att det här handboksförslaget skulle verka mer inkluderande. Tyvärr, faktiskt också snarare kan verka exkluderande i vår världsvida kyrka med kristna som samlas i olika kyrkor och i olika länder. Med det sagt så vill jag ändå tacka för den här debatten. Detta blir mitt sista inlägg i denna debatt. Jag tycker att vi ändå har

haft en god ton och en respektfull ton, och det är något jag uppskattar väldigt mycket. Vi går alla vidare ändå i vår tro på Herren Jesus.

DAN SARKAR:

Ordförande! Jag tycker om sagor med ett lyckligt slut. Kyrkomötet har sagt nej förut till handboksförslag och för varje omtag som det har blivit så har resultatet blivit bättre. Det krävs några sådana här omtag till. Vi behöver ta kritiken och sorgen från musikerna på allvar. Vi behöver ta de teologiska invändningarna på allvar för det som är värt att göra, det är värt att göra bra. Låt oss inte vara nöjda med det lilla att alla nu kan hitta något man trivs med. Låt oss inte vara nöjda förrän vi är så nära det bara går. Det är oändligt mycket större och viktigare för kyrkans enighet och sammanhållning att ingen hittar något som den måste ta avstånd från. Låt oss inte vara nöjda med mindre än allra högsta kvalitet på handboken. Svenska kyrkan förtjänar bättre än det här. Glöm inte att det finns andra bilar än Fiat och Ford. Själv ska jag på torsdag hem och busköra med min röda lilla Mazda Miata, cab. Jag ska nog ha den uppcabbad. Den är från 91. Den är gammal, den har inga finesser, inga moderniteter. Den skramlar och den låter men oj så mycket körglädje den har. Så var sagan slut.

EVELINA JOHANSSON:

Ordförande! Jag yrkar bifall till motion 2017:17 och 2017:20 om en revision av förslaget avseende språk och teologi. En välbehövlig revision. Jag tror egentligen att många förstår att när man byter ut pronomina mot egennamn som ju blir ungefär effekten när man byter ut "han" mot Gud t.ex. så blir det inte bra svenska. Men man kanske gör bedömningen att det är viktigare att slippa säga "han" och den bedömningen kan man göra men det betyder inte att det är bra språk. Jag tycker att det är viktigt med bra språk. Det är vackert med fin svenska. Vår gudstjänst förtjänar det vackra, för Gud är underbar. Ingen har egentligen svarat på varför vi behöver nattvardsböner som slirar i realpresensen. Man har bara svarat att det är viktigt med realpresens och det är sant att den finns. Men varför det då ska finnas böner som inte säger det tydligt har ingen egentligen talat om. En revision skulle helt enkelt kunna åtgärda det problemet och då behöver ingen svara på den frågan. Det har sagts många gånger här att vi har jobbat så länge, vi har jobbat så hårt och lagt ner så mycket tid på det här, nästan som att man var lite otacksam för att man inte är glad över resultatet. När jag var barn och virkade mina första grytlappar som julklapp till mamma då var de fula som stryk och då kunde jag förvänta mig att mamma skulle bli glad ändå, för jag hade ju ansträngt mig så mycket och lagt ner så mycket tid. Men nu är vi alla vuxna människor och kyrkohandboken är ingen grytlapp. Men tråkigt är det och ledsamt att lång tid inte har gett bästa tänkbara resultat. Biskop Per Eckerdal nämnde att handboken från 86 speglar en svunnen tid och varnar för anarki om den här inte antas. Jag skulle säga att den speglar också en svunnen enhet. Anarkin finns redan och den här handboken är beviset på det. Den här handboken är som om man upptäckte att folk kör hej vilt utanför trafikreglerna och löser det problemet genom att skriva om trafikreglerna så att alla hej-vilt-körare eller i alla fall nästan alla plötsligt kör inom ramen för lagen. En sådan lösning skulle knappast minska risken för trafikolyckor. Låt oss revidera språk och teologi tills vi får en fullgod handbok för att tillbe vår Herre och frälsare.

KARL-GUNNAR SVENSSON:

Ordförande! Jag ska yrka bifall till det särskilda yrkandet av Torvald Johansson och det innebär att det breda stödet blir ännu större, när vi också i kristdemokrater för en levande kyrka ställer oss bakom det här yrkandet. Efter den här debatten måste jag säga att jag håller inte alls med kritiken över huvud taget. Alltså jag upplever precis tvärtom. Gudstjänstglädjen är lika stor och nästan större sedan vi, en försöksförsamling, är glada. Vi har gudstjänstglädje, så jag förstår inte alls. De enda ställen jag möter kritik är i facebook och i tidningar men inte bland församlingsborna och inte i gudstjänstdeltagandet. Tvärtom. Gudstjänstglädje har vi och den kommer att fortsätta att vara stark, så gudstjänstglädje, jajamen det finns redan, och det tycker jag att kyrkohandboken ger starkt uttryck för. Jag har varit med i kyrkohandboksarbetet sedan 2006 och det har varit mycket arbete. Det har varit mycket remisser, och jag har läst alla, och vi har bearbetat dem på allra bästa sätt och tagit väldigt mycket hänsyn, fram och tillbaka, under hela tiden. Jag kan inte se att de här sakerna, som man säger, att nu ska vi återremittera förslaget, det blir ju bara att göra samma sak igen. Det kommer att bli samma resultat igen, så jag förstår mig inte alls på återremiss av det här förslaget. Vi har fått det allra bästa förslaget just nu. Om man skulle jämföra det med en bilmodell så är det en Rolls Royce. Det här är ett jättebra förslag. Visserligen är jag ju jävig eftersom jag har suttit med i kyrkohandboksarbetet, men jag tycker det. Jag tycker att det är något som vi ska jobba vidare med och arbeta för, och jag tycker att alla de synpunkter som har kommit fram också har blivit tillgodosedda på ett väldigt bra sätt. Jag är väldigt nöjd med det här förslaget och väldigt tacksam för allt arbete som väldigt många har lagt ner på för att få fram kyrkohandboksförslaget. Jag förstår mig över huvud taget inte på den här kritiken. Jag är väldigt glad för det här kyrkohandboksförslaget. Tack till alla som har hjälpt till att ta fram det.

MARGARETA KARLSSON:

Ordförande! Jag ska försöka att inte dra ut på debatten men jag vill passa på och tacka för det arbete som har lagts ner för att hitta samförstånd och öppningar för hur man kan jobba med det här, så jag tillsammans med min grupp ställer oss helt bakom det särskilda yrkandet av Torvald Johansson.

KRISTINA BACKE:

Ordförande! Jag vill också stödja Torvald Johanssons särskilda yrkande, och också rikta ett stort tack till Torvald för den härliga musiken. Vi har ju fått prova på i Gudstjänstutskottet mycket av det här nya, och vi har på det sättet fått ett lyft när vi har ventilerat alla de här svåra frågorna. Det har varit en fantastisk stämning i Gudstjänstutskottet trots alla olikheter som vi har haft, att vi har haft de här åsiktskillnaderna, men så är det ju. Det känns skönt att landa på det här sättet.

Jag vill också säga tack till er allihop för de här åren som jag har fått vara med här i kyrkomötet.

BISKOP JOHAN TYRBERG:

Ordförande! Vi behöver anta det här handboksförslaget nu. Kritik och debatt är bra och därför har även jag varit kritisk under de här åren. Med handboksförslag 2012 var jag det i egenskap av kyrkoherde och därefter i egenskap av biskop. Samtidigt har jag också haft förmånen att lyfta fram de positiva aspekterna och möjligheterna som det har gett till gudstjänstarbetet i församlingarna. Det liturgiska utvecklings-

arbetet pågår ständigt och om Kristus dröjer så kan vi säkert få mötas här eller få våra barnbarn till att ta fram nya handböcker så småningom. I Lunds stift har vi tradition av att ha ett nätverk där man under domkapitlets tillsyn får lov att utveckla liturgin och gudstjänstarbetet. Just nu står det alldeles stilla. Det är som om det har frusit fast i väntan på en ny plattform, en ny handbok. Därför behöver vi anta den här handboken. Jag är också glad över Torvalds förslag, som lades fram och som får allt större stöd, för även det blir en del av det fortsatta utvecklingsarbetet i både ord och musik. Det finns en tid för debatt och det finns en tid för att fira gudstjänst. Jag tycker att det är dags att sluta den här debatten, ja inte just nu, flera får ju komma till tals, men vi behöver börja ägna oss åt att fira gudstjänst och kunna få fart på det nya utvecklingsarbetet. Därför, ingen återremiss utan ny handbok och gudstjänstglädje.

SOFIJA PEDERSEN VIDEKE:

Ordförande! Jag företräder utskottet på beslutspunkt 3 och önskar bifalla utskottets förslag. För mig är musiken en omistlig del av livet och av tron. Nu när vi har kommit hit skulle jag vilja tacka Gud, och när jag bläddrar i handboksförslaget skulle jag vilja göra det med Halleluja-ropet 2 som ni hittar på sidan 395. Ni får gärna sjunga med om ni hinner bläddra fram det eller om ni möjligen kan det (sång). Det finns de som tycker att det är ett litet vemodigt Halleluja och det är helt avsiktligt att jag väljer just det. Det är med ett visst vemod jag ser på den väg som vi har haft hittills. Jag hade önskat att vi hade haft fler musiker här i plenum när vi nu ska fatta beslut. Jag vill också lyfta fram att vi alldeles strax också ska behandla Gudstjänstutskottets andra betänkande som vi återkommer till, men där gudstjänstlivet i Svenska kyrkan kontinuerligt kan tillföras ny gudstjänstmusik samt det alldeles utmärkta särskilda yrkandet av Torvald Johansson. Jag tänker mig nu ett alternativt slut på Dan Sarkars saga, för kanske hade vi nu kunnat se en ny modell på den där bilen, en Fiat Lux.

Kära vänner, när musiken är en sådan där omistlig del av livet så finns det förstås också ett sound track i mitt liv när vi arbetade i Gudstjänstutskottet med kyrkohandboken. För mig var det musik ur "The armed man" av Carl Jenkins, en mässa för fred. I Sanctus hörs stöveltrampen. En del av den här processen har varit som ett skyttegravskrig, där vi inte har kunnat närma oss varandra utan stora förluster till följd. Den sorgen sitter i mig. Men vi måste blicka vidare. "The armed man" slutar inte där med stöveltrampen. Det allra sista musikstycket heter "Better is peace than always war". Det är min förhoppning att vi kan enas kring detta som blir både vår nya handbok och en fortsättning för Svenska kyrkans skull.

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 172.